

Plan van aanpak

Schoon Erf Noorderzijvest

*Het verminderen van erfafspoeling
in de melkveehouderij
in het beheergebied van Waterschap Noorderzijvest*

Projectnummer:	
Opdrachtgever:	Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) / LTO Noord, besturen Groningen en Drenthe
Opdrachtnemer:	LTO Noord, [REDACTED]
Status:	Eindconcept

Datum:	22 juli 2016
Opstellers:	[REDACTED]
Versie:	1.4

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding van het project	1
1.2	Doel	1
1.3	Doelgroep	1
2	Organisatie	2
2.1	Projectstructuur	2
3	Plan van aanpak	3
3.1	Stappenplan	4
3.2	Fasering en planning	10
3.3	Projectrisico's	11
3.4	Voortgangsbewaking	11
4	Geld en capaciteit	12
4.1	Personele inzet	12
4.2	Financiën	12
5	Communicatie	14
6	Bijlagen	15

EINDCONCEPT

1 Inleiding

1.1 Aanleiding van het project

Schoon en ecologisch gezond water vormt de basis voor een duurzame ontwikkeling van het landelijk gebied. Voor wonen, werken, recreëren, natuur, landschap én landbouw. LTO Noord wil vanuit het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) samen met Waterschap Noorderzijlvest en provincie op zoek naar praktische en/of inventieve oplossingen die zowel voor boeren als voor het waterschap en provincie winst opleveren. Dit is nodig, omdat het oppervlaktewater binnen het beheergebied van Waterschap Noorderzijlvest nog niet voldoet aan de in Europees verband afgesproken minimale kwaliteitseisen volgens de Kaderrichtlijn Water (KRW).

Door de combinatie van werkzaamheden en productverwerking vormt de agrarische sector een potentiële bron van erfafspoeling op het oppervlaktewater. Binnen de melkveehouderij ligt de focus momenteel op vermindering van het gebruik van meststoffen. Ook erfafspoeling vormt echter een potentiële bron van verontreiniging van het oppervlaktewater (met name via voer, mest en machines).

De gezamenlijke aanpak, in de vorm van het project 'Schoon Erf', moet ertoe leiden dat bij 75% van de aanwezige melkveehouders in het beheergebied het erf zodanig op orde is dat geen erfafspoeling van nutriënten meer plaatsvindt.

1.2 Doel

Zorgen dat een duurzame bedrijfsontwikkeling van de landbouw binnen het werkgebied van Waterschap Noorderzijlvest, voor wat betreft erfafspoeling, hand in hand gaat met het realiseren van de KRW-doelen voor schoon en ecologisch gezond water. Uitgangspunt is dat bij 75% van de in het beheergebied aanwezige melkveehouders in 2021 geen¹ erfafspoeling van nutriënten afkomstig van de voersilo's en vaste mestopslagen meer plaatsvindt richting oppervlaktewater of bodem.

1.3 Doelgroep

Het project 'Schoon Erf Noorderzijlvest' richt zich op de melkveehouderij in het beheergebied van Waterschap Noorderzijlvest. Het gaat hierbij om in totaal 881 melkveehouderijen, waarvan we de ambitie hebben dat 60% gaat deelnemen en veronderstellen dat 15% de zaken al op orde heeft waarmee we de 75%, zoals benoemd onder 1.2, gaan halen.

---

¹ In het geheel geen afspoeling vanaf boerenerven is een utopie. Bedoeld wordt dat de afspoeling, zoals bedoeld binnen de wettelijke kaders, niet meer plaatsvindt.

2 Organisatie

2.1 Projectstructuur

Opdrachtgever: Waterschap Noorderzijlvest; LTO Drenthe; LTO Groningen
Stuurgroep: Bestuurders Waterschap Noorderzijlvest; Provincie Groningen/Drenthe; LTO Noord
Opdrachtnemer: LTO Noord
Projectgroep: Projectleider, LTO Noord
Kadaster
Medewerker toezicht en handhaving, Waterschap Noorderzijlvest
Medewerker waterkwaliteit, Waterschap Noorderzijlvest
Ambtenaar water(kwaliteit), Provincie Groningen
Vertegenwoordiger(s) namens de gemeenten
Omgevingsdienst/Uitvoeringsdienst (RUD), betrokken gemeenten i.r.t. tot grondwaterbeheer

EINDCONCEPT

3 Plan van aanpak

Ons plan van aanpak is gebaseerd op drie stappen, namelijk

- ✓ Bewustwording van het probleem (*Heb ik als melkveehouder een probleem? Wat is het probleem?*)
- ✓ Hoe los ik dit probleem op (*Uit welke maatregelen kan ik kiezen?*)
- ✓ Ik los het probleem op (*Ik kies een of meerdere geschikte maatregelen en voer deze uit!*)

Om melkveehouders hierin te ondersteunen, worden bij elke stap andere ondersteunende middelen aangeboden. Gelijktijdig weten we ook dat de kennis en kunde van melkveehouders uiteenloopt. Zo zullen we melkveehouders tegenkomen die onbewust en onbekwaam zijn, en melkveehouders die bewust en bekwaam zijn om het probleem op te lossen, maar nog een zetje in de rug nodig hebben. In dit project gaan we ervan uit dat ruim 60% van de in totaal 881 melkveehouders in het gebied uiteindelijk maatregelen zal treffen om erfafspoeling tegen te gaan. Zo'n 10% van de 881 melkveehouders zal gedurende de looptijd van het project stoppen, zo'n 15% heeft zijn zaken op orde op zijn erf en de overige 15% kan of wil niet aan het project deelnemen. We hebben namelijk ook te maken met een historisch lage melkprijs waardoor veel melkveebedrijven nauwelijks meer het hoofd boven water houden. Voor hen die vele bezoeken aan de bank moeten brengen, staat verdieping in erfemissie niet op het prioriteitenlijstje.

In dit project gaan we melkveehouders overhalen om maatregelen te treffen. Onze wervingsstrategie bestaat uit acht onderdelen, alle met het doel om een positief antwoord te geven op de vraag "wat levert het me op?"

De acht onderdelen van onze strategie zijn:

- ✓ Ambassadeur en voorlopers (*als zij het doen, doe ik het ook*)
- ✓ Inzicht krijgen in jouw specifieke opgave (*door middel van de online Erfwijzer*)
- ✓ Advies voor de juiste maatregel en aanpak (*ervaring leert dat maatwerk nodig is*)
- ✓ Akkoord waterschap voor uitvoering (*als ik dit doe, is het goed op basis van bestaande wet- en regelgeving. Hierin wordt de Omgevingsdienst/RUD ook betrokken*)
- ✓ Financiële bijdrage om de maatregel uit te voeren (*bedrag per bedrijf ter stimulering*)
- ✓ Eerste deelnemers krijgen meer (*stimulans op instappen en kans op voorbeeldbedrijven*)
- ✓ Gedurende deelname heeft het waterschap de rol van adviseur en niet als controleur (*geen reguliere erfcontrole/handhaving (bijlage 1)*)
- ✓ Praktische, realistische en uitvoerbare aanpak (*toepasbaar voor elke melkveehouder*)

Om bovenstaande wervingsstrategie tot een succes te maken, is het van groot belang dat:

- ✓ melkveehouders erop vertrouwen kunnen dat hun deelname 'beloond' wordt. Dat betekent dat de deelnemers aan het project op een stimulerende wijze benaderd worden en niet vanuit het handhavingsregime. Dit is nodig om iedere melkveehouder transparant te kunnen laten zijn over zijn opgave.
- ✓ de maatregelen waarin de melkveehouder investeert ook het akkoord hebben van de uitvoerende instanties, Waterschap Noorderzijlvest en de desbetreffende gemeente.
- ✓ men inzicht krijgt in de producten van de verschillende fabrikanten en welke producten in aanmerking komen voor de MIA- en Vamil-regeling (inzicht zit in de Erfwijzer).

Voor agrariërs die hun hele erf opnieuw willen inrichten en substantieel gaan investeren, gaan we het concept 'Maatlaterf' toepassen. Dit concept, waarvan de eerste versie inmiddels is ontwikkeld, is vergelijkbaar met het concept 'Maatlatstal'. Het kan als investering in het erf in zijn geheel ondergebracht worden bij de MIA-/Vamil-regeling.

3.1 Stappenplan

FASE 1: ALGEMENE VOORLICHTING EN BEWUSTWORDING

Stap 1: Het voorlichten van de melkveehouders in het beheergebied van Waterschap Noorderzijlvest over erfafspoeling en de Erfwijzer

Voorlichting van alle melkveehouders over erfafspoeling en het creëren van bewustwording is geen sinecure. Het voorlichten van de 'massa' gebeurt via grootschalige communicatiemiddelen, terwijl de kleinere groepen gericht worden aangesproken. De voorlichting heeft twee hoofddoelen:

- Melkveehouders bewust maken van het bestaan van een wettelijk kader waaraan ze moeten voldoen en van ons project, dat ze daarbij kan helpen.
- Melkveehouders bewust maken van het belang om erfafspoeling zoveel mogelijk te voorkomen. Het voorkómen van erfafspoeling in de veehouderij draagt bij aan het oplossen van 8-12% van de totale KRW-opgave.

Het benoemen van een ambassadeur

Namens het project zal een ambassadeur (of meerdere) benoemd worden die zijn naam en gezicht aan het project verbindt. Deze persoon is iemand die zowel binnen de sector als binnen het waterschap goede ingangen heeft en van beide kanten vertrouwen geniet. De ambassadeur wordt bij de meeste communicatieactiviteiten betrokken.

Het voorlichten van de 'massa'

Alle melkveehouders in het beheergebied van Waterschap Noorderzijlvest worden over erfafspoeling en het project 'Schoon Erf' geïnformeerd en aangemoedigd om deel te nemen. Deze informatievoorziening vindt plaats door middel van mailing, berichten in de vakbladen (waaronder Nieuwe Oogst) en in de verschillende bestuurs- en afdelingsvergaderingen van LTO. Wij willen ook de communicatiekanalen van de NMV (Nederlandse Melkveehoudersvakbond), het Gronings en Drents Agrarisch Jongeren Kontakt (GrAJK en DAJK) en de gebiedscollectieven benutten, waaronder hun afdelings- en bestuursvergaderingen. Erfafspoeling wordt als thema opgenomen in de winterprogramma's van de LTO-afdelingen in het beheergebied van Noorderzijlvest. Op de websites van de landbouworganisaties, het waterschap en het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (www.agrarischwaterbeheer.nl) wordt het belang van deelname aan het project 'Schoon Erf' onder de aandacht gebracht via wervende voorlichting. We maken slim gebruik van adressenbestanden van Waterschap Noorderzijlvest en bestaande communicatiemiddelen, zoals de nieuwsbrief voor agrariërs van het waterschap.

De centrale boodschap in onze voorlichting is: vanuit het Activiteitenbesluit Milieubeheer en de Waterwet mag een melkveehouder geen meststromen, perssappen of vervuild hemelwater lozen op het oppervlaktewater of de bodem. In de praktijk zijn deze eisen lastig te vertalen naar individuele erven. Bovendien is het voor een melkveehouder moeilijk in te schatten welke maatregelen de goedkeuring kunnen wegdragen van het waterschap en de gemeente. Daarom heeft LTO Noord in samenwerking met Waterschap Noorderzijlvest een project opgezet om de melkveehouders hiermee te helpen.

In dit project kan de individuele melkveehouder:

- Inzicht krijgen in de situatie van zijn eigen erf (*waar gaat het goed en waar liggen verbeterpunten?*)
- (Maatwerk)advies krijgen in de maatregelen die hij zou kunnen nemen, waar gewenst in de vorm van een bedrijfsbezoek (*welke (praktische) maatregelen kan ik treffen om aan het wettelijk kader te voldoen?*)
- Een subsidie / bijdrage ontvangen als tegemoetkoming in de investeringskosten
- Bij deelname vrijgesteld worden van een reguliere erfcontrole gedurende de looptijd van het project

Triggers voor de melkveehouder om deel te nemen aan ‘Schoon erf’ zijn:

- Ik weet zeker dat ik de juiste maatregelen tref, het waterschap keurt ze goed
- Ik word bij de hand genomen in wat voor mij een lastige materie is
- Na deelname voldoe ik aan wat er van mij verwacht wordt vanuit het Activiteitenbesluit Milieubeheer en de Waterwet
- Ik draag hiermee bij aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water
- Ik kan een beroep doen op een maatwerkadvies door een adviseur namens² het waterschap
- Er is een financiële bijdrage beschikbaar voor aanpassingen op en om het erf
- Maatregelen ter voorkoming van erfafspoeling komen in aanmerking voor de MIA- en Vamil-regeling
- Als ik deelneem aan het project, word ik tijdens de looptijd van het project niet bezocht door een toezichthouder voor een reguliere erfcontrole (zie bijlage 1)
- (Deelname levert duurzaamheidspunten op van Friesland Campina, is nog niet geregeld)
- Na afloop van het project ben ik klaar voor de toekomst volgens de huidige wetgeving

Het houden van voorlichtingsavonden per deelgebied

De landbouwpartners en het waterschap gaan gezamenlijk voorlichtingsavonden voor melkveehouders per deelgebied organiseren. Gedurende de looptijd van het project worden in drie regio's twee avonden per jaar (in voor- en najaar) georganiseerd (totaal: zes avonden per jaar). Via de reeds genoemde communicatiekanalen (websites, geschreven media en de verschillende bestuurs- en afdelingsoverleggen) worden melkveehouders vriendelijk doch dringend verzocht deze voorlichtingsavonden te bezoeken. Op de voorlichtingsavonden zijn experts op het gebied van erfafspoeling aanwezig. Deze avonden geven ook de mogelijkheid dieper op de materie en eventuele vragen in te gaan.

Op deze avonden wordt aan de volgende thema's aandacht besteed:

- Erfafspoeling
  - o Wat is het?
  - o Wat is het wettelijk kader?
  - o Waarom is het belangrijk om het tegen te gaan?
- Het project ‘Schoon Erf’ en het belang voor alle partijen om mee te doen
- De Erfwijzer
  - o Doel
  - o Werking: bepalen huidige bedrijfssituatie en mogelijke maatregelen ter voorkoming/vermindering van erfafspoeling
  - o Vragenlijst: zowel op het gebied van bedrijfsvoering als de inrichting van het erf
  - o Voorbeeldwerking aan de hand de situatie van een fictief melkveebedrijf
  - o De betekenis van de uitkomsten
- De mogelijkheid om een adviserend bedrijfsbezoek te krijgen
- Mogelijk te nemen maatregelen

---

² Namens in deze betekent niet per definitie een medewerker van Waterschap Noorderzijlvest, maar desgewenst een externe kracht met mandaat van Noorderzijlvest voor het maken van afspraken met de te bezoeken agrariërs.

- Kosten
- Effecten
- Subsidiemogelijkheden
- De oproep om de tool in te vullen en mogelijke ondersteuning

LTO Noord en het waterschap zullen voor het gehele beheergebied van Noorderzijlvest de melkveehouders oproepen de Erfwijzer in te vullen en maatregelen ter vermindering van erfafspoeling te treffen. De ingevulde gegevens in de Erfwijzer komen alleen ter beschikking van LTO / de projectuitvoerder. De gegevens worden niet aangeleverd aan Waterschap Noorderzijlvest en komen dus ook niet ter beschikking voor bijvoorbeeld handhavingsdoeleinden.

Stap 1a: Het voorlichten van melkveehouders met nieuwbouwplannen

Het compartimenteren (het scheiden van de schoon- en vuilwaterstromen) en het herinrichten van het erf kan erfafspoeling nagenoeg voorkomen. In een bestaande erfsituatie is dit relatief kostbaar en kan dit niet op korte termijn gerealiseerd worden. Bij nieuwbouw en renovatie van het erf en de voeropslag is het toepassen van de gewenste maatregelen echter eenvoudiger realiseerbaar. Het is daarom belangrijk om tijdig melkveehouders met nieuwbouwplannen³ te benaderen om in de plannen direct de erfafspoeling mee te nemen.

Via de in stap 1 genoemde communicatiekanalen worden melkveehouders met nieuwbouwplannen opgeroepen zich via de Erfwijzer aan te melden voor een bedrijfsbezoek door een adviseur. Ook zullen we het belang aangeven van het doen van de melding in het kader van het Activiteitenbesluit bij wijziging van het erf. Dit biedt juist mogelijkheden voor de boer omdat het waterschap en de gemeente dan in een vroeg stadium kunnen meedenken over de voorgenomen ingrepen.

We zullen de meest bekende adviseurs die boeren begeleiden bij nieuwbouwplannen op de hoogte stellen van 'Schoon Erf Noorderzijlvest' en de mogelijkheid voor boeren om hieraan deel te nemen. Ook bij hen benadrukken wij het belang van extra aandacht voor het onderdeel erfafspoeling bij nieuwbouwplannen, zodat de boer niet in ongewenste situaties komt.

---

³ In Friesland kent men de werkwijze Nije Pleats. Hierbij kan een boer met bouwplannen in het beginstadium, voordat er één tekening is gemaakt, alle betrokken partijen waarmee hij te maken krijgt (gemeente, provincie, welstand) bij hem op het erf laten komen. Na een korte toelichting en een rondgang op het erf wordt door de deskundigen ter plekke een ontwikkelingsperspectief geschetst. Aan het einde van de sessie heeft de boer een advies waarin alle partijen zich kunnen vinden. Het voordeel voor de boer is dat in het verdere verloop van de vergunningsperiode de partijen (provincie, gemeente, welstand) snel kunnen handelen, immers er is al overeenstemming bereikt. De procedure wint hiermee aanzienlijk aan snelheid.

In Friesland is het idee opgevat om vanuit het project 'Schoon Erf Fryslân' het waterschap ook te laten aanschuiven bij deze sessie. Zo kan de boer direct geadviseerd worden over de gewenste maatregelen ten aanzien van erfafspoeling. Ook voor 'Schoon Erf Noorderzijlvest' zou het wenselijk zijn om de boeren met nieuwbouwplannen op een dergelijke manier te benaderen.

Stap 2: Het openstellen van de Erfwijzer (voor het beheergebied van Noorderzijlvest)

De Erfwijzer bestaat uit:

- Een beginpagina met een heldere toelichting over het doel en de spelregels van het project, en een invulinstructiefilmpje
- Een helder overzichtskaartje van de meest voorkomende onderdelen van een melkveebedrijf van waaruit erfafspoeiing kan plaatsvinden, onder andere:
  - o De opslag van kuilvoer
  - o De mestopslag
  - o De opslag van bijproducten
  - o De kalveriglo's
- Een zo beknopt mogelijke vragenlijst over:
  - o de bedrijfsvoering (wat is de manier van werken van de melkveehouder en welke werkzaamheden spelen zich waar op het erf af?)
  - o de erfinrichting (welk onderdeel bevindt zich waar op het erf en hoe worden eventuele sapstromen van kuilvoer, mestopslag en (natte) bijproducten en percolaat opgevangen?)
- Een overzicht van door waterschap, LTO Noord en gemeente onderschreven mogelijk te nemen maatregelen per onderdeel van het erf. Deze maatregelen bestaan uit:
  - o investeringsmaatregelen (maatregelen waarbij de boer fysieke ingrepen op zijn erf doet, bijvoorbeeld het aanleggen van een opvangvoorziening)
  - o managementmaatregelen (een andere manier van het doen van de bedrijfsvoering, bijvoorbeeld het gebruiken van een absorberende onderlaag).

Het is niet altijd noodzakelijk dat een boer investeringsmaatregelen treft, het is in principe mogelijk om met alleen managementmaatregelen het gewenste resultaat te bereiken.

De Erfwijzer wordt beschikbaar gesteld via de website www.agrarischwaterbeheer.nl of een nader te bepalen andere website.

De online Erfwijzer vervult een belangrijke rol binnen het project 'Schoon Erf'. Hij geeft de deelnemende melkveehouder:

- Inzicht in waar op het erf afspoeiing plaatsvindt en bij welk erfonderdeel of welke erfonderdelen verbeterpunten zijn
- Een overzicht van concrete maatregelen die toegepast kunnen worden om de afspoeiing van het erf te verminderen. De maatregelen worden onderscheiden in 'tips' en 'technieken'. 'Tips' richten zich op praktische aanpassingen in de bedrijfsvoering (bijvoorbeeld stro toepassen onder de maïskuil); 'technieken' richten zich op concrete technieken en 'harde' investeringsmaatregelen die kunnen worden toegepast
- De mogelijkheid om aan te geven wanneer hij een bedrijfsbezoek wil, waarbij hij, aan de hand van zijn bedrijfssituatie, een maatwerkadvies voor te nemen maatregelen krijgt

Na openstelling van de tool krijgt de melkveehouder een half jaar de tijd om zich aan te melden voor deelname. Na het aanvragen van een toegangscade en het geven van zijn NAW-gegevens kan de melkveehouder inloggen op de Erfwijzer. Hij is hiermee deelnemer aan het project 'Schoon Erf'. Bij aanmelding kiest hij in welk jaar hij het adviesbezoek wenst te krijgen: 2016, 2017, 2018 of 2019. Voor elk jaar is een maximumaantal plaatsen beschikbaar en geldt het principe 'vol is vol'.

De postcode en het huisnummer van de deelnemende boer en het gewenste jaar voor het adviesbezoek worden doorgegeven aan het waterschap. Deze boer valt nu buiten het schema van controlebezoeken door toezicht en handhaving.

Vervolgens loodst de Erfwijzer de boer door de verschillende fases heen. Voor elke fase geldt een deadline voor uitvoering. De boer wordt hieraan herinnerd door vanuit de Erfwijzer automatisch gegenereerde e-mails. Houdt een boer zich niet aan de gestelde deadlines (behalve in het geval van andere afspraken gemaakt met de adviseur), dan heeft dat verschillende consequenties. Pas na het invullen van de online vragenlijst (deadline twee maanden na eerste inlog) is een deelnemer gevrijwaard van het reguliere toezicht. De tijd waarmee deze deadline wordt overschreden, wordt in mindering gebracht op de volgende deadline. Wordt deze volgende deadline (keuze maatregelen, maximaal zes maanden na invullen vragenlijst) met maximaal één maand overschreden, dan is gedurende de daaropvolgende drie maanden het reguliere toezicht weer van kracht. Bij overschrijding van deze deadline met meer dan een maand, wordt de periode met regulier toezicht verlengd tot een half jaar. Als de gekozen maatregelen een jaar na de deadline voor het aangeven van de keuze nog niet zijn uitgevoerd, wordt het reguliere toezicht weer toegepast. Dit geldt in principe tot aan het moment waarop de uitvoering alsnog wordt afgerond en het project nog niet is beëindigd, maar minimaal voor een periode van drie maanden. Bij overschrijding van de deadline voor uitvoering met meer dan één maand verliest de boer zijn recht op de stimuleringsbijdrage.

De volgende fases worden binnen de Erfwijzer onderscheiden:

- Fase 1 Het invullen van een online vragenlijst over de bedrijfssituatie en bedrijfsvoering
- Fase 2 Het bepalen van de te nemen maatregelen
  - o Fase 2a Bedrijfsbezoek door een adviseur
  - o Fase 2b Het doorgeven van de te nemen maatregelen
- Fase 3 Het uitvoeren van de maatregelen
- Fase 4 Afronding en subsidietoekenning

Stap 3: Het invullen van de online vragenlijst in de Erfwijzer

In de Erfwijzer vult de boer aan de hand van een invulinstructie (in tekst en film) een online vragenlijst in. Elke melkveehouder die de Erfwijzer invult, doet automatisch mee aan het project 'Schoon Erf'. Dit wordt hem duidelijk gemaakt op het openingsscherm. Het waterschap wordt van de NAW-gegevens van de deelnemende boer en het gewenste bezoekjaar op de hoogte gesteld. Deze boer valt nu buiten het schema van reguliere controlebezoeken door toezicht en handhaving (zie ook bijlage 1). De antwoorden op de vragenlijst worden alleen bekend bij LTO Noord en de adviseurs die de bedrijfsbezoeken afleggen. Hiermee willen we de drempelvrees van de boer richting het waterschap verminderen. Waterschap Noorderzijlvest wordt via een stuurgroep op de hoogte gehouden van de voortgang het project.

Bij het invullen van de vragenlijst kan de boer aangeven of hij zijn bedrijf binnen vijf jaar zal beëindigen. Van hem worden dan geen ingrijpende maatregelen meer verwacht. Wel wordt deze boer gewezen op het belang van het voorkómen van lozingen van perssap en mestvocht richting het oppervlaktewater.

De boer kan ook aangeven of hij binnen twee jaar gaat verbouwen. Als dat het geval is, krijgt hij automatisch een adviseur op zijn erf die hem helpt de juiste maatregelen te treffen.

Na het invullen van de vragenlijst krijgt de boer aan de hand van rode en groene bolletjes te zien waar op zijn erf het goed (groen) of niet goed (rood) gaat wat betreft erfafspoeling. De antwoorden op deze vragenlijst vormen de basis voor het adviesbezoek. De boer dient deze vragenlijst te hebben ingevuld voordat het adviesbezoek plaatsvindt.

LTO Noord geeft bekendheid aan het project door vragenlijst van de Erfwijzer eerst door hun bestuurders in te laten vullen en hierover te communiceren via de beschikbare media.

FASE 2: ADVISERING AAN DE MELKVEEHOUDE

Stap 4: Individuele bedrijfsbezoeken bij geïnteresseerde melkveehouders

Bedrijfsbezoek

Nadat de boer zich in de Erfwijzer heeft aangemeld voor een bedrijfsbezoek, neemt de adviseur contact met hem op voor het maken van een afspraak.

Aangenomen wordt dat gedurende de looptijd van het project 60% van alle melkveehouders zich aanmeldt voor het project en hiermee voor een individueel bedrijfsbezoek. De kosten hiervan worden uit het project vergoed. Uitgangspunt is dat de bedrijfsbezoeken worden uitgevoerd door een specialist waterkwaliteit, namens het waterschap bevoegd om afspraken te maken, die door het project wordt ingehuurd.

Gedragen afspraken over te nemen maatregelen

Op basis van de gegevens uit de ingevulde vragenlijst worden met de melkveehouder afspraken gemaakt over de te nemen maatregelen en het tijdsplan. Het gezamenlijke verslag, met hierin benoemd de te nemen maatregelen, wordt ondertekend door de specialist namens het waterschap, en door de melkveehouder. Het is de bedoeling de maatregelen zo goed mogelijk te laten aansluiten op de bedrijfsvoering van de melkveehouder. De melkveehouder kan er hierbij van uitgaan dat deze maatregelen tot de gewenste wettelijke erfsituatie leiden. Het is hiervoor van belang dat de adviseur het mandaat heeft van het waterschap en gemeente om geldende afspraken te maken.

Het verslag van het bedrijfsbezoek en de afspraken over de te nemen maatregelen worden door de adviseur in de Erfwijzer geüpload. Het contract met de benoemde maatregelen komt ook ter beschikking van de financier.

Er wordt een deadline voor het uitvoeren van de maatregelen afgesproken. Deze deadline ligt maximaal een jaar na de datum van het bedrijfsbezoek, tenzij dit niet haalbaar is en andere afspraken met de adviseur worden gemaakt. Ook gedurende deze periode is de deelnemende melkveehouder gevrijwaard van reguliere erfcontroles.

FASE 3: UITVOERING VAN MAATREGELEN OM ERFAFSPOELING TE REDUCEREN

Stap 5: Toepassing van praktisch uitvoerbare en kosteneffectieve maatregelen

De melkveehouder voert de gewenste maatregelen uit. Hij heeft hiervoor in principe een jaar de tijd. Hierna geeft hij in de Erfwijzer aan welke maatregelen hij heeft genomen. Hiervan krijgt hij per e-mail een bevestiging.

Bij een melkveehouder die maatregelen heeft getroffen en deze verwerkt heeft in de Erfwijzer, vindt gedurende de resterende looptijd van het project geen reguliere erfcontrole op het gebied van erfafspoeling plaats.

FASE 4: AFRONDING EN TOEKENNING BIJDRAGE

Stap 6: Uploaden van facturen en bewijsstukken

Om een financiële bijdrage voor de genomen maatregelen te krijgen, moet de boer de betaalde facturen uploaden in de Erfwijzer, evenals foto's van de genomen maatregelen. De Erfwijzer genereert automatisch een document dat als bijlage bij een subsidieverantwoording kan worden toegevoegd. Dit document bestaat uit:

- Gegevens boer
- Overzicht van de genomen maatregelen

- Overzicht van de gemaakte kosten per maatregel
- Inzet van de eigen uren
- Inzet van machines
- Overzicht van de betaalde facturen

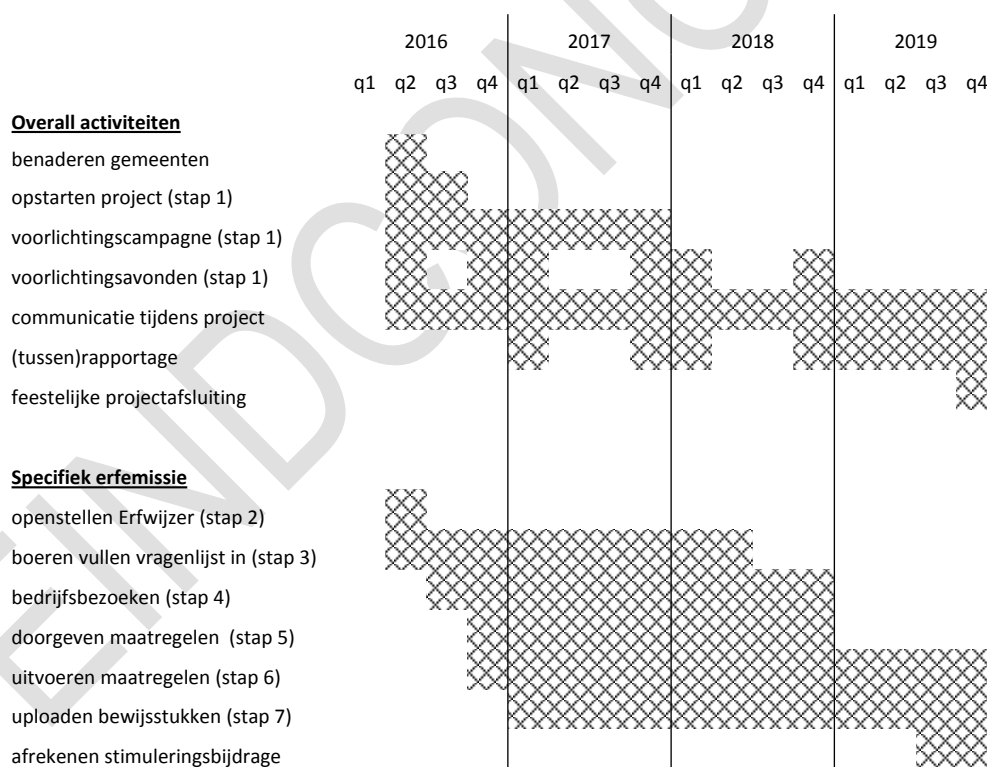
De boer ontvangt een e-mail waarin staat vermeld dat hij aan de verplichtingen heeft voldaan en een eventuele subsidiebijdrage tegemoet kan zien.

3.2 Fasering en planning

De planning van het project is afhankelijk van de financiers en het tijdig loskomen van toekenningen. Voor de uitvoering van het project gaan we uit van beschikbare middelen via een nog te ontwikkelen regionale subsidieregeling voor DAW-projecten. Provincies en waterschappen hopen voor 2017 hierover afspraken te maken. We werken ernaartoe en hopen dat dit project eind 2016 kan starten. Het project kent een doorlooptijd van 4 jaar.

Onderstaande planning wordt aangepast als er zicht is op een mogelijke startdatum.

* NB: dit is nu nog niet geheel bekend en afhankelijk van de totstandkoming van regionale subsidieregelingen door de provincies Groningen en Drenthe.

3.3 Projectrisico's

Veranderende regelgeving tijdens projectperiode

In het kader van de nieuwe Omgevingswet, die in voorbereiding is, wordt ook een opvolger van het Activiteitenbesluit Milieubeheer opgesteld. Dit Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) vervangt het huidige Activiteitenbesluit. Volgens de huidige planning treedt het Bal in 2018, dus tijdens de projectperiode, in werking.

Uit een oogpunt van welslagen van het project en een onderling zo gelijk mogelijke behandeling van de betrokkenen wordt voor wat betreft de contractuele aanspraken en de afwikkeling van de uitvoering van het project geborgd dat voor de deelnemers steeds het meest gunstige (financiële) regime wordt toegepast.

In de manier waarop door de overheid gedurende het project uitvoering wordt gegeven aan wettelijke taken (controle, toezicht, handhaving, beheer) is zij echter wel verplicht om flexibel mee te bewegen naar de stand van de actuele wetgeving zoals die op enige moment is, ook als de tussentijds gewijzigde regels met zich mee brengen dat sprake is van een strenger of ongunstiger regime dan bij de start van het project het geval was.

Aanbesteding

Na inhoudelijke goedkeuring door betrokken partijen zal verkend moeten worden hoe en op welk deel van het project aanbestedingsregels van toepassing zijn, en op welke wijze het waterschap en LTO hier mee om kunnen gaan.

Regionale subsidieregeling

Omdat op dit moment onduidelijk is hoe de regionale subsidieregeling eruit komt te zien en welke verantwoording met over de besteding van maatregelen moet afleggen kan de beschreven verantwoording onder fase 4 nog wijzigen. Zo heeft de provincie Fryslân gesteld dat zij de bijdrage per bedrijf uitkeert op basis van gemaakte afspraken tussen adviseur en boer en niet op basis van de uitgevoerde maatregelen. Daarmee beschikt de provincie rechtstreeks aan elke deelnemende boer en verloopt de betaling buiten het project om.

Door de provincie Drenthe worden de bijdragen beschikbaar gesteld en zal de regeling eind 2016 bekend zijn. De provincie Groningen heeft nog geen stap gemaakt in het voorzien in bijdragen in een regionale regeling.

Tegenvallend aantal deelnemers

Na 2 jaar (eind 2018) komt er een evaluatiemoment, waarop vastgesteld wordt hoeveel van de beoogde 529 melkveehouders meedoen aan het project. Mocht dit aantal tegenvallen, dan besluit de projectgroep welke actie hierop ondernomen wordt. Dit kan bijvoorbeeld zijn: het aanpassen van de communicatiestrategie of het intensiveren van de handhaving.

3.4 Voortgangsbewaking

De voortgangsbewaking van het project vindt plaats via overleg van de projectgroep met het waterschap. Deze vergadering vindt meerdere malen per jaar plaats. In de vergadering bespreekt de projectleider de voortgang van het project. In gezamenlijk overleg stuurt de vergadering waar nodig bij in planning, doelen en resultaten.

4 Geld en capaciteit

4.1 Personele inzet

Binnen het project wordt de boer geadviseerd over maatregelen door adviseurs die namens het waterschap en LTO handelen. Deze adviseurs zullen extern worden ingehuurd. LTO Noord zal de projectleiding en communicatie richting de melkveehouders voor haar rekening nemen. Het project voorziet in de kosten van de adviseur, projectleiding, communicatie en bijdrage aan de boer.

4.2 Financiën

Wij gaan uit van een deelname van 529 (60%) van de 881 melkveehouders. De overige 40% heeft de boel op orde, stopt binnen een aantal jaren of wil of kan niet aan het project meedoen. Voor al deze 529 deelnemers is een bezoek van een adviseur begroot. We gaan ervan uit dat we voor 441 (50%) boeren een stimuleringsbijdrage van € 2.500,- nodig hebben voor het invoeren van maatregelen (volgens het principe 'wie eerst komt, wie eerst maalt'). Deze bijdrage bedraagt maximaal 40% van de totale investering inclusief de in kind bijdrage van de melkveehouder (€ 6.250,-).

De totale tijdsbesteding voor het gehele project tot en met 2019 bedraagt 335 dagen (exclusief 265 dagen voor 529 bedrijfsbezoeken). Wij rekenen met een uurtarief van €125,- (exclusief btw) voor de kosten van projectleiding, -uitvoering en -communicatie door LTO en voor de kosten van de in te huren adviseur(s). In dit uurtarief zijn de reiskosten inbegrepen.

Begroting 'Schoon Erf Noorderzijlvest'	Percentage	Aantal bedrijven of dagen	Prijs	Bedrag (excl. btw)
aantal bedrijven in werkgebied	100%	881		
aantal bedrijven dat binnen 5 jaar stopt	10%	88		
aantal bedrijven dat het op orde heeft	15%	132		
aantal bedrijven dat niet mee wil doen	15%	132		
Deelnemende bedrijven project	60%	529		
alle deelnemende bedrijven benutten de Erfwijzer (incl. kosten licentie en beheer) en nemen maatregelen	60%	529	75	€ 39.675,00
alle deelnemende bedrijven krijgen bedrijfsbezoek door adviseur, 0,5 dag per bedrijf	60%	529	500	€ 264.500,00
bedrijven met een stimuleringsbijdrage van € 2.500,- (maximaal 40% van de totale investering)	50%	441	2500	€ 1.102.500,00
bedrijven doen een eigen investering (60% van de totale investering)	50%	441	3750	€ 1.653.750,00
Campagne en voorlichting 4 jaar 0,5 dag per week voor 45 weken		90	1.000	€ 90.000,00
Voorlichting: materiaalkosten en zaalhuur				€ 15.000,00
Projectleiding door LTO-medewerker: totaal 4 jaar, 2 jaar 1,5 dag per week voor 45 weken		135	1.000	€ 135.000,00
en 2 jaar 1 dag per week voor 45 weken		90	1.000	€ 90.000,00
Vorbereiding		20	1.000	€ 20.000,00
EINDTOTAAL				€ 3.410.425,00
Totale financiering publieke partijen				€ 1.756.675,00
Aandeel landbouw (inclusief in kind bijdrage)				€ 1.653.750,00

In de bovenstaande begroting zijn de uren voor medewerkers van het waterschap niet meegenomen. Deze uren kunnen waarschijnlijk niet vanuit de subsidiegelden vergoed worden. Hieronder staat een inschatting van de benodigde dagen voor verschillende medewerkers van het waterschap vermeld.

Beoogde inzet medewerkers waterschap (in dagen)	Handhaving	Waterkwaliteit	Communicatie
Gesprek(ken) met gemeenten (inclusief voorbereiding en te maken afspraken)	2	2	2
Meedenken/-schrijven voorlichtingscampagne			3
Bijwonen voorlichtingsavond (achttien in totaal)	9	9	9
Meeschrijven communicatieplan			5
Mee op bedrijfsbezoek bij de eerste tien bedrijven	3	3	3
Akkoord maatregelenpakket/mandaat aan adviseur	1	1	1
Bijeenkomsten projectgroep (dertien in totaal)	6,5	6,5	6,5
Opstellen monitoringplan	p.m.	p.m.	p.m.
TOTAAL	21,5	21,5	29,5

EINDCONCEPT

5 Communicatie

Onderdeel van het project is het opstellen van een communicatieplan waarin specifiek staat vermeld hoe de 881 melkveehouders in het gebied worden benaderd en worden overtuigd om deel te nemen aan het programma. Het communicatieplan maakt dus geen onderdeel uit van dit plan van aanpak. Het zal als onderdeel van het project worden opgesteld, samen met een communicatiemedewerker van Waterschap Noorderzijlvest. De communicatiemedewerker van het waterschap wordt gevraagd mee te denken/schrijven over/aan de voorlichtingscampagne richting de boeren en om mee te schrijven aan het communicatieplan voor het gehele project. De medewerker weet welke communicatiemiddelen het waterschap heeft. Graag zouden wij deze middelen ook inzetten om de betreffende boeren, maar ook het bredere publiek, te bereiken.

De gemeenten en het waterschap zullen, vanwege de bijzondere achtergrond en de tijdelijkheid van de projectduur, de in onderling overleg gekozen toezichts- en handhavingspraktijk voor de deelnemende agrarische bedrijven onder de aandacht brengen in de strafkolom (dat wil zeggen: bij de Hoofdofficier van Justitie) of bespreken in het welbekende afstemmingsgremium 'driehoeksoverleg handhaving'.

EINDCONCEPT

6 Bijlagen

Bijlage 1: Handhaving tijdens deelname

In voorliggend plan van aanpak wordt meerdere malen gesproken over een ander handhavingsregime voor deelnemers aan het project. In deze bijlage lichten we dit toe.

Vooropgesteld wordt dat, met inachtneming van de uitgangspunten en doelstellingen van het DAW-project, de wijze van uitoefening van toezichtstaken en handhaving door de betrokken overheidsinstanties te allen tijde moet beantwoorden aan de afspraken uit het geldende (landelijke) gedoogkader voor milieu-overtredingen (zoals dit gebaseerd is op onder meer de Nota 'Grenzen aan gedogen' van het Ministerie van Justitie).

Bij dit project is wederzijds vertrouwen van boer naar waterschap en andersom een belangrijk vetrekpunt. Je doet als boer mee omdat je het erf op orde wilt brengen en als waterschap omdat je boeren wilt stimuleren dit te doen. Voor de boeren die deze stap maken, kiest het waterschap Noorderzijlvest voor een andere benadering van toezicht.

Gedurende de looptijd van het project worden de deelnemers niet meer 'onder het reguliere toezicht' bezocht. Anders gezegd, je krijgt dan niet de 'handhaver', maar, als je dat wenst als deelnemer, een adviseur op je erf. De benaderwijze heeft een adviserend karakter en geen handhavend karakter.

Het blijft natuurlijk mogelijk dat het waterschap een melding van een mogelijke lozing binnenkrijgt van omstanders of zelf in het voorbijrijden een lozing constateert. Het kan daarbij bijvoorbeeld gaan om:

- ✓ Een lozing van perssap (afkomstig van snijmais, graskuil en/of bijproducten), mestvocht of melkspoelwater op het oppervlaktewater
- ✓ Het in- en uitwendig reinigen van machines met gewasbeschermingsmiddelen of mest op het erf (veldspuit, poot- en zaaimachines) met lozing op het oppervlaktewater

In dat geval zal de handhaver, met inachtneming van deelname aan het project, het erf wel betreden en in overleg met de eigenaar tijdelijke maatregelen opleggen om vervolgens, via het project, met de adviseur te komen tot een structurele oplossing. Mocht de overtreding dermate ernstig zijn, zware milieuovertreding, dan kan besloten worden om alsnog strafrechtelijk op te treden.

De volgende onderdelen blijven onder het reguliere toezichtregime vallen omdat zij geen relatie hebben met erfemissie:

- ✓ Onjuiste toepassing van gewasbeschermingsmiddelen op het perceel
- ✓ Onjuiste toepassing van mest op het perceel
- ✓ Lozing van mestvocht of percolaat op het oppervlaktewater, afkomstig van een tijdelijke opslag van mest of compost op het perceel
- ✓ Overtredingen Keur

Indien Waterschap Noorderzijlvest dergelijke overtredingen aantreft, volgt het de landelijke handhavingsstrategie. Naar aanleiding daarvan kan bestuursrechtelijk en/of strafrechtelijk worden opgetreden. Dit is afhankelijk van de ernst van de overtreding, gedrag van de overtreder, et cetera.

Bijlage 2: Lijst van mogelijke maatregelen ter voorkoming van erfafspoeling (niet uitputtend)

Hoewel de te maken afspraken over maatregelen steeds maatwerk zullen zijn, zal onderstaande lijst van mogelijke maatregelen als basis voor het maken van afspraken dienen.

A: Investeringsmaatregelen	Effectiviteit (1-5; 1=laag, 5=hoog)	Vamil-/MIA-regeling van toepassing?
Het opdelen van het erf in een 'schoon' en 'vuil' deel	5	Ja
Opvangvoorziening voor perssappen kuilvoer, bijproducten en vaste mest	5	Ja
Opvangvoorziening voor mestwater kalverhuisvesting buiten (iglo's)	3	
Overkapping bijproducten/mestopslag	4	Ja, voor voeropslagen (dus breder)
Compartimenteren sleufsilos schoon/vuil gescheiden (silos dienen hierbij wel bezemschoon gehouden te worden)	4	
Afkoppelen schoon hemelwater van daken (aanbrengen afvoerbuizen t.b.v. afvoer)	5	
Aanleg cascadesloot / groene zuivering voor zuivering restwater (als end-of-pipe-oplossing ⁴)	3	
Aanschaf veegmachine	5	Ja

---

⁴ Is vergunningsplichtig of kan worden geregeld met een maatwerkregel voor een groep melkveehouders zodra het Bal van kracht wordt

B: Managementmaatregelen

- 1) Goede landbouwpraktijk: het erf en de voeropslag altijd 'netjes' en 'schoon' houden
- 2) Inkuilen met een hoog droge-stofpercentage
- 3) Minder hoge kuilen/geen grond als afdekking
- 4) Absorberende onderlaag/laagsgewijs inkuilen
- 5) Het gebruiken van grasbalen
- 6) Het niet (tijdelijk) opslaan van voer en mest op het erf
- 7) Het laden van voer dichtbij de voeropslag
- 8) Minimaal snijvlak/afdekken met plastic
- 9) Het opslaan van kuilblokken op het voerpad in de stal
- 10) Machines en apparaten binnen plaatsen
- 11) Het schoon houden van het koepad

EINDCONCEPT

**Bijlage 3: Stroomschema
Erfwijzer met deadlines**

Openingsscherm

Wervingsfilm, algemene info en spelregels project (in film en tekst)
Mogelijkheid om toegangscode aan te vragen

toegangscode verstrekken

e-mail aan

Fase 1

inloggen

deadline voor invullen vragenlijstr:
max. 2 maanden

Erfwijzer

Invulinstructie Erfwijzer (film en tekst)
Vragenlijst over erfsituatie en bedrijfsvoering
Inzicht in huidige erfsituatie (v en

Fase 2

Lijst met mogelijke maatregelen om onwenselijke situatie te verhelpen

boer die binnen 2 jaar gaat verbouwen

bedrijfsbezoek door adviseur

keuze voor te nemen maatregelen

boer heeft erf op orde en treft geen

uploaden gemaakte afspraken & e-mail aan boer

maatregel a, €
 maatregel b, €
 maatregel c, €

deadline voor keuze maatregelen:
max. 6 maanden

Fase 3

melden uitvoering maatregelen gereed + aangeven welke maatregelen getroffen

deadline voor uitvoeren maatregelen:
max. 1 jaar

Fase 4

- facturen uploaden
- foto's uploaden
- eigen uren inbrengen
- automatisch document als bijlage bij subsidieaanvraag